

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

Освітньо-наукова програма «Історія та археологія».
Рівень вищої освіти третій («Доктор філософії»)
Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки».
Спеціальність 032 «Історія та археологія».

Затверджено на засіданні кафедри
історії, археології, інформаційної
та архівної справи
Протокол № 1 від 31 серпня 2022 року

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до дисципліни
3. Мета і завдання дисципліни
4. Формат дисципліни
5. Програмні результати навчання
6. Обсяг дисципліни
7. Ознаки дисципліни
8. Пререквізити
9. Технічне та програмне забезпечення / обладнання
10. Політика курсу
11. Навчально-методична карта дисципліни
12. Система оцінювання та вимоги
13. Рекомендовані джерела інформації

1. Загальна інформація

Назва курсу	Філософія науки
Викладач	Стежко Зоя Василівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Профайл викладача	https://scholar.google.com/citations?view_op=list_works&hl=ru&user=xzh-RwAAAAJ https://publons.com/researcher/2953586/ Web of Science ResearcherID AAI-2780-2021 ORCID – 0000-0002-0172-4487 https://www.researchgate.net/profile/Zoia-Stezhko
Контактний телефон	050 9394358
Е-пошта	zoiastez@ukr.net
Фейсбук	www.facebook.com/z.stezhko
Консультації	<i>очні</i> – відповідно до затвердженого графіку консультацій; <i>онлайн</i> – е-листування, у месенджері (Facebook-Messenger), вебінари на платформі Zoom (за запитом здобувача вищої освіти)
Система дистанційного навчання	http://moodlenew.1gb.ua/

2 Анотація до дисципліни

Навчальна програма дисципліни «Філософія науки» розрахована на здобувачів вищої освіти за III освітньо-науковим рівнем «доктор філософії». Наука розглядається у її історичному розвитку та в широкому соціофілософському контексті. Особлива увага приділяється вивченню підвалин науки, основних філософсько-методологічних концепцій у руслі глобальних тенденцій зміни наукової картини світу, типів наукової раціональності, систем цінностей, на які орієнтуються вчені. Програма націлена на аналіз основних світоглядних та методологічних проблем, які виникають у науці на сучасному етапі її розвитку, та на отримання уявлень щодо тенденцій історичного розвитку науки – у яких раціональна філософія виконує не лише методологічну, а й прогностичну функцію.

В цілому вивчення дисципліни «Філософія науки» дає можливість синтезувати набуті знання з фахових та гуманітарних дисциплін у цілісне світосприйняття та світорозуміння з метою створення теоретико-методологічного підґрунтя авторських наукових досліджень.

3 Мета і завдання дисципліни

Мета: формування у здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» філософської парадигми наукового мислення, сучасних наукових парадигм; осмислення філософської методології, зокрема, раціональної епістемології як конструктивної основи економічних та інженерно-технічних досліджень; надання знань, які – у рамках цілісного світорозуміння - сприятимуть розвитку спеціальності 071 «Облік та оподаткування».

Завдання:

- ознайомити здобувачів із сучасними методологічними концепціями у сфері філософії науки;
- показати ефективність філософської методології пізнання у сфері фундаментальних, економічних та технічних наук;
- розкрити питання щодо природи наукового знання та критеріїв науковості знання;
- сформувати навички компаративістського підходу до дослідження конкретних наукових тем;
- окреслити умови та межі етичних норм та цінностей наукового співтовариства;
- надати здобувачам можливість сформувати власну науково-світоглядну парадигму як наслідок осмислення філософської рефлексії;
- надати аргументи для формування матеріалу власного наукового дослідження, керуючись філософською методологією.

Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері історії та археології, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 01. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері історичної науки на засадах системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

ЗК 07. Здатність до спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань та видів економічної діяльності).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 05. Здатність до продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності.

4 Формат дисципліни

Для денної форми навчання:

Денна форма навчання викладання курсу передбачає: традиційні лекційні заняття із застосуванням електронних презентацій у поєднанні з практичними роботами: формат очний (offline / Face to face).

Заочна форми навчання – під час сесії формат очний (offline / Face to face), у міжсесійний період – дистанційний (online).

5, Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 01. Демонструвати універсальні навички дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою.

ПРН 02. Демонструвати знання законодавства щодо захисту прав інтелектуальної власності та дотримуватися етики досліджень та принципів академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

ПРН 07. Продегувати нові ідеї щодо розв'язання комплексних проблем у галузі професійної дослідницько-інноваційної діяльності.

6. Обсяг дисципліни

Вид заняття	Кількість годин
лекції	26
семінарські	13
самостійна робота	81
Всього	120

7. Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Освітня програма	Кількість кредитів / годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна / вибіркова
2022/2023	1	1	032 – «Історія та археологія»	4/120	3	Іспит	Нормативна

8. Пререквізити

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Українська мова (за професійним спрямуванням)	
Філософія	
Історія та культура України	
Іноземна мова	
Математика	
Фізика	

Біологія	
Філософські проблеми наукового пізнання	
Методологія та організація наукових досліджень	

9. Технічне й програмне забезпечення / обладнання

Для викладання дисципліни «Філософія науки» застосовуються: мультимедійні засоби, персональні комп'ютери, локальна комп'ютерна мережа, вільний доступ до Інтернету, відкрита бездротова мережа Wi-Fi.

10. Політика курсу

При організації освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті здобувачі, викладачі та адміністрація діють відповідно до: «Положення про організацію освітнього процесу в ЦНТУ» (http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf); «Положення про організацію вивчення вибіркового навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти» (<http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/vibir.pdf>); «Положення про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти ЦНТУ» (<http://www.kntu.kr.ua/?view=univer&id=50>); «Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у ЦНТУ» (http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/polozh_system_yakosti.pdf).

11. Навчально-методична карта дисципліни

Тема	Кількість год.		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Наука як об'єкт філософського дослідження.			
Тема 1. Філософські основи наукового пізнання			
1. Предмет, структура та функції філософського знання. Філософія та наука.			
2. Гносеологія як засіб філософського аналізу дійсності. Сутність, структура, рівні та принципи пізнання.	2	2	6
3. Методологія: філософська, загальнонаукова, конкретно-наукова.			
4. Епістемологія. Рівні, форми та методи наукового знання.			
Тема 2. Філософія науки, її предмет та основні проблеми			
1. Предмет «Філософії науки». Специфіка співвідношення філософії та науки.	2		6

2. Плюралізм філософських систем як основна проблема дисципліни «Філософія науки».			
Тема 3. Загальна структура науки та закономірності її розвитку 1. Наука як соціальний феномен. Розмаїття формальних типів та рівні організації наукового знання 2. Проблема істини в філософії та науці. Істина, правда, омана. 3. Філософські принципи та функції методології наукового дослідження. 4. Природна мова та мова науки.	2	2	6
Тема 4. Історичні етапи філософсько-наукового пізнання світу 1. Філософські засади наукової проблематики у Стародавньому світі. 2. Розвиток раціонального мислення в епохи Середньовіччя та Відродження. 3. Становлення класичного ідеалу наукової раціональності в епоху Нового часу та Просвітництва.	2		6
Тема 5. Сучасний етап філософсько-наукового пізнання світу. Ірраціоналізм 1. Концепції науки у філософії І.Канта та К.Маркса. 2. Особливості сучасної західної філософії науки. 3. Обмеження наукової раціональності в філософії ХХ-ХХІ ст. Ірраціоналізм	2	2	6
Змістовий модуль 2. Проблема реальності в сучасній науці.			
Тема 6. Логіко-гносеологічні проблеми сучасної науки 1. Проблема реальності в сучасній науці. 2. Трансформації об'єкта і ідеалу об'єктивності. 3. Зміна ідеалів і норм опису, пояснення, розуміння. 4. Особливості формалізації сучасної науки	2		6
Тема 7. Сучасна філософія пізнання. Методологічний плюралізм 1. Демаркація науки і ненауки. 2. Методологічний плюралізм. Типи та критерії істинності когнітивних практик. 3. Ситуація постмодерну в науці та філософії.	2	2	6
Тема 8. Сучасна філософія пізнання. Плюралізм когнітивних практик 1. Методологія індуктивізму. Принципи редукції, верифікації, фальсифікації, «методологічного анархізму».	2		7

2. Методологія конвенціоналізму. Доктрина А. Пуанкаре. 3. Методологія «корисності істини». Прагматизм. 4. Методологія пізнання соціальних процесів. Теорія Т. Куна.			
Змістовий модуль 3. Філософія та методологія фундаментальних наук			
Тема 9. Філософія та методологія історичної науки 1. Філософія історії в системі світоглядних форм осмислення дійсності. 2. Сенс історії як філософсько-світоглядна проблема. Сенс життя людини та людства. 3. Проблема необхідності та свободи в історичному виборі. 4. Методологічні концепції пізнання історичної науки: а)теорія парадигми та гештальт-перемикання; б)методологія «дослідницьких програм»; в)методологічна функція герменевтики.	2	2	6
Тема 10. Фізична картина світу. Філософські основи фізики 1.Фізична реальність і типи фізичних об'єктів. 2.Класичний, некласичний та постнекласичний етапи в розвитку фізики; наукові картини світу. 3.Принципи сучасної фізики (філософський аналіз). 4.Детермінізм та індетермінізм. Детермінований хаос.	2		6
Тема 11. Методологія фізичних досліджень 1. Філософські засади теорії відносності. 2. Філософсько-методологічний аналіз проблем квантово-релятивістської картини світу. 3. Самоорганізація матерії. «Витончене» налаштування Всесвіту та антропний принцип.	2	2	6
Тема 12. Філософія та методологія математики 1.Філософські проблеми обґрунтування математики. Природа математичних абстракцій. 2.Потенційна та актуальна нескінченність: філософський аналіз. 3.Проблеми існування та істини в математиці.	2		8
Тема 13. Філософія й методологія біології, біоетики та екології 1.Філософія сучасної біології: єдність наукових, філософських та етичних ракурсів.	2	1	6

2.Філософсько-світоглядні аспекти розв'язання екологічної кризи. 3.Філософське осмислення біоетики Біоетика і соціальні проблеми.			
Разом	26	13	81

12. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

Контроль знань і умінь здобувачів (поточний та підсумковий) здійснюється згідно з кредитною трансферно-накопичувальною системою організації освітнього процесу в ЦНТУ. Рейтинг здобувача третього рівня вищої освіти із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Він складається з рейтингу з поточної навчальної роботи впродовж семестру, для оцінювання якої призначається 60 балів, та рейтингу з атестації (екзамен) – 40 балів. Сумарно – 100 балів.

Розподіл балів

Поточний контроль та самостійна робота										Підсумковий контроль		
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2								
T1	T2	T3	ЗК1	T4	T5	T6	T7	T8	ЗК2	Всього	Екзамен	Сума
4	6	4	15	3	4	3	3	3	15	60	40	100

Примітка: T1, T2 – теми. ЗК1, ЗК2 – підсумковий змістовий контроль.

Рівень знань оцінюється:

«Відмінно» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і буде відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання у процесі аналізу практичного матеріалу, висловлює власні міркування стосовно тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

«Добре» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, викладає його аргументовано, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює власні міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або у процесі аналізу практичного матеріалу.

«Задовільно» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в

першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх з майбутньою діяльністю.

«Незадовільно» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі; відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Здобувачі, які не з'явилися на іспит без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

Переведення підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, вираженої у балах, в екзаменаційну (залікову) за національною шкалою та шкалою ЄКТС здійснюється за відповідною шкалою.

Шкала оцінювання

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (іспит, диференційований залік: курсова робота, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90 – 100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	Зараховано	82 – 89
C	ДОБРЕ – в цілому правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74 – 81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	Зараховано	64 – 73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії			60 – 63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	Незараховано	35 – 59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота			1 – 34

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені [Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ](#) (С. 28-31).

13. Рекомендовані джерела інформації:

Базові:

1. Вітгенштейн Л. Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. - Київ: Основи, 1995.
http://shron1.chtyvo.org.ua/Wittgenstein_Ludwig/Filosofski_doslidzhennia.pdf

2. Добронравова І. С. Практична філософія науки = Практическая философия науки = Practical philosophy of science: [зб. наук. пр.]. Київ; Суми: Університетська книга, 2017. – <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Dodr-phil-2017.pdf>
3. Кузь О.М., Чешко В.Ф. Філософія науки: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17865/3/2017%20-%20%20%D0%9A%D1%83%D0%B7%D1%8C%20%D0%9E%20%D0%9D%2C%20%D0%A7%D0%B5%D1%88%D0%BA%D0%BE%20%D0%92%20%D0%A4.pdf>
4. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. // За ред. І. С. Добронравової, О. В. Руденко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf>
5. Петінова О. Б. Філософія науки: навч. посіб. Одеса, 2018. https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/filosofiya_ta_metodologiya_nauky.pdf
6. Петрушенко В. Л. Філософія і методологія науки: навч. посіб. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2016. <https://vlp.com.ua/node/15148>
7. Семенюк Е.С. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2017. <https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/08/Melnyk60h84-2016-ilovepdf-compressed.pdf>
8. Ханстантинов В. О. Філософія науки: Курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017. http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2176/1/Filosofiya_nauky_kurs_lektsiy.pdf
9. Штанько В.І. Філософія і методологія сучасної науки. Підручник Харків: ХНУРЕ, 2017. – <http://openarchive.nure.ua/handle/document/7072>
10. H. Scientific Method. The Stanford Encyclopedia of Philosophy 2016. - <http://plato.stanford.edu/archives/sum2016/entries/scientific-method>
11. Wagenknecht S. Empirical Philosophy of Science: Introducing Qualitative Methods into Philosophy of Science. // N.-Y.: Springer International Publishing. 2015. Pages 1-10 <https://www.springer.com/gp/book/9783319185996>

Додаткові:

1. Barney Walker. Enquiry and the Value of Knowledge: <https://doi.org/10.1017/S0031819119000408> Published online by Cambridge University Press: 10 October 2019, pp. 93-112 (**Web of Science**)
2. Juliusz Doboszewski. Epistemic Holes and Determinism in Classical General Relativity <https://doi.org/10.1093/bjps/axz011> The British Journal for the Philosophy of Science, Volume 71, Issue 3, September 2020, Pages 1093–1111 (**Web of Science**): <https://academic.oup.com/bjps/issue>
3. Onora O'Neill. Trust and Accountability in a Digital Age: Published online by Cambridge University Press: 14 October 2019 (Vol. 95, Issue 1 (**Web of Science**) <https://www.cambridge.org/core/journals/philosophy/article/trust-and-accountability-in-a-digital-age/ADBDD9EEF4426590D5A60AF87611240D>
4. Roberto Albano Tommaso Maria Fabbry. Epistemological Alternatives // System, Actor, and Process Process: Keywords in Organization Studies, pp.23-25: <https://naukoved.at.ua/BOOK-SOZIOLOG-11-07-2014.pdf>
5. Franca d'Agostini. Misunderstandings about truth // Church, Communication and Culture. 2019, vol. 4, no. 3, 266–286

file:///D:/Admin/Desktop/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A7%D0%98%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%90/Misunderstandings_about_truth.pdf

6. Christman J. Social and Political Philosophy. A contemporary introduction // New York, London: Routledge Taylor & Francis Group, 2017. - <https://www.taylorfrancis.com/books/9781315693323>
7. Zoya Stezhko, Nataliia Shalimova. «Problems and Prospects for the Formation of a General Methodology of Knowledge. Philosophical Reflections» // *Filosofija. Sociologija*. 2022. Т. 33. Nr. 3 – p. 197–205 (**Web of Science, Scopus**)
<https://doi.org/10.6001/fil-soc.v33i3.4765>
8. Стежко З.В. Проблема існування в логіці та математиці // *International Science Journal. Section: Philosophy*. – №3 (12). – Warsaw, Poland: Wydawnictwo Naukowe iScience", 2019. С. 69-79.
<https://sciencecentrum.pl/wpcontent/uploads/2019/11/POLISH%20SCIENCE%20JOURNAL%20%20E2%84%9612%20%28web%29.pdf>

Інформаційні ресурси:

1. Сайт Українського філософського фонду <http://www.philosophy.ua>
2. Електронна бібліотека філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка
http://philosophy.univ.kiev.ua/ua/view/lib_cat_ph/6/all/6